

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II, ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 Kč.

ROČNÍK XI.

V PRAZE, V KVĚTNU 1929.

ČÍSLO 5.

Emil Svoboda:

Pense rozloučených žen.

V březnu 1928 uveřejnil jsem v »Českém Slově« článek o pensích. Tam jsem upozorňoval, že pense není dar z milosti, nýbrž peníz poctivě vydělaný a nastřádaný. Uvážíme-li zároveň, že na pensi nuceně strádají oba manželé, že naopak žena úředníková je často hodna obdivu i soucitu, dokáže-li na úkor vlastního zdraví a za cenu předčasného stárnutí, uživit rodinu z bídného platu — nemůžeme dojít jiného výsledku, než tohoto: vstoupí-li muž po rozloučení manželství do manželství nového, je spravedlivě, aby po jeho smrti dělila se pense mezi vdovu a ženu rozloučenou poměrně podle doby, ztrávené v manželství.

Vzhledem k tomuto svému stanovisku, přijal jsem s povděkem ustanovení § 27 zákona ze dne 21. února 1929 č. 26 Sb. zák. a nař. o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách. Tam se totiž ustanovuje:

»Uzavřel-li rozloučený pojištěnec... nový sňatek, má rozloučená manželka — ačli se rovněž znovu neprovdala — nárok na část vdovského důchodu, který by jinak připadl celý oprávněné vdově. Vdovský důchod rozdělí se mezi vdovu a rozloučenou manželku v poměru počtu let jejich manželství se zesnulým pojištěncem. Každý započatý rok manželství se považuje za dokonáný. K době od rozvodu do rozluky se přitom však nepřihlíží... Poměrná část vdovského důchodu nesmí být v žádném případě nižší než jedna čtvrtina celého vdovského důchodu.«

Dobrá jsou i ustanovení § 28, dle nichž »důchod vdovský... zvyšuje se o jednu polovinu, je-li vdova trvale tak bezmocná, že stále potřebuje pomoci, ošetření a obsluhy jiné osoby« a dále »provádá-li se opět vdova, obdrží odbytné trojnásobnou částkou svého ročního vdovského důchodu.« Zde jsem doopravdy nerozumím tomu, proč se tato ustanovení nevztahují i na manželku rozloučenou. Znění zákona neposkytuje pochybnosti o tom, že uvedená ustanovení týkají se jen vdovy a že analogické použití na manželku rozloučenou nebude asi možno. Neboť § 27 rozlišuje »oprávněnou vdovu« od »rozloučené manželky«, §§ 28 a 29 mluví jen o vdově.

Zákon v posledním odstavci § 27 pomýšlí také na případ, že tu jest vedle vdovy několik rozloučených žen a vztahuje zásadu poměrného dělení i na tento případ

s přirozeným omezením, že úhrn těchto nároků v žádném případě nesmí překročit výši celého vdovského důchodu.

Za velmi závažný pokládám § 30, který ustanovuje: »Vdovec po pojištěnce, která v době svého úmrtí požívala důchodu invalidního nebo starobního anebo by měla nárok na tento důchod, a která jej ze svých služebních požitků nebo důchodů převážně vyžívala, má nárok na důchod vdovský, jestliže a pokud je nezpůsobilým k výdělku a potřebným. Pro důchod vdovecký platí obdobně předpisy §§ 25 odst. 3. a 4. a 28.«

Tento § 30 velmi usnadní spravedlivý výklad § 1327 obč. zák. o nárocích na náhradu škody v případě, že z úrazu nastala smrt ženy — živitelky manželovy. Mimo to však má toto ustanovení i ten širší význam, že se tu pensijní zákon 1929/26 zásadně postavil proti snahám — protisociálním a nespravedlivým — obnoviti nucený celibát žen, zaměstnaných ve službě úřednické. Týče se to arci jen soukromých zaměstnání ve vyšších službách, ale je tu přece jen zaujato stanovisko, do jisté míry prejudiciální pro zaměstnání ve službách veřejných. Těžko bude zavést zásadu »dvojího lokte«.

Radost z těchto rozumných a spravedlivých ustanovení je bohužel zkalena. Za podstatný a základní kus úvahy, kterou jsem uveřejnil v březnu 1928, pokládám jsem a do dnešního dne pokládám myšlenku, že v otázce přiznání nároků ženy rozloučené nemá rozhodovati otázka viny na rozvodu nebo na rozluce. Přirozený cit spravedlnosti se ve mně bouří, uvažují-li o tom, jak dalekosáhlý a těžký význam pro ženu má, bude-li při rozvodu nebo při rozluce vysloveno, že je vina na její straně nebo na obou stranách.

Srovnáme-li §§ 117, 1264, 1266 obč. zák. a dvorský dekret ze dne 4. května 1841 č. 531 Sb. z. s. a uvážíme-li jejich dosah, povšimneme-li si §§ 759 (zejména i jeho druhého odstavce) a 796 — vidíme, jak těžké důsledky pro ženu má rozhodnutí o vině v rozsudku rozvodovém a rozlukovém — po případě v rozlukovém usnesení podle § 17 manželské novely ze dne 22. května 1919 č. 320 Sb. zák. a nař. Pro každého je jasno, jak mnohonásobně těžší je manželská krize pro ženu — zejména když byla delší dobu svého života prožila v manželství a ztrátou všech nároků ocitá se v pokročilém věku na holičkách. Za účelem srovnání jen upozorňuji na § 795 obč. zák., který přiznává nárok na nutnou výživu i takovému nepominutelnému dědici, který byl po právu vyděděn. Žena

ovšem není nepominutelnou dědičkou a ztrácí všechny nároky, i když její vina na krizi manželství je nesrovnatelně menší, než vina nepominutelného dědice, který byl po právu vyděděn. (§ 768 násl.)

Zde jest ovšem těžko hledati pomoc, protože by se při každém kroku vstříc ženě, rozloučené nebo rozvedené vlastní vinou, ozvalo volání: manžel má ještě doživotně platit ženě, která je vinna na rozvodu nebo rozluce? A před touto námitkou, jistě nikoli bezdůvodnou, zastaví se naše kroky. Tíla důsledků viny je u ženy zestárle a méně působivé v soutěži o získání výživy vlastní prací nesmírně zvýšena poměry sociálními, které občanský zákon změnit nemůže.

Ale co má vina nebo spoluvina manželčina činiti s nároky na pensi — na ty nároky, které jsou získány strádáním a úsporami? Když dvacet let, těch nejtěžších let mužových začátků a malých příjmů, těch let, kdy snad musila dosaditi všechno, co přinesla do manželství, aby rodina mohla žít — protřpěla: odepře se jí nárok na poctivě nastřádanou rentu proto, že prohrála ve sporu o rozvod nebo o rozluku? Každý, kdo žije s očima otevřenými a zná praxi soudní, dá mi za pravdu, že výrok o vině má jen relativní hodnotu. Kdo je před zákonem vinen — nemusí být ještě vinen s hlediska lidského nebo dokonce s hlediska etické spravedlnosti, která nebude nikdy s naprostou spolehlivostí nalezena prostředky, jež má po ruce soud. Má pensijní zákon, který zasáhne po smrti mužově do života jeho bývalé ženy, vyvrcholiti buď přímou krivdu nebo nadměrný trest — na místě, aby — pokud to je v lidské moci — paralysoval a shladil minulé zlo, aby oně nešťastné ženě aspoň na sklonku života pomohl: z úspor, které sama pomáhala ukládati?

Náš život je přesycen tím farizejstvím, které se shlíží ve své vlastní dokonalosti a s krutou přísností doléhá na ty, kteří sběhem všelijakých skutečností a náhod byli přistiženi a usvědčeni z viny. Kolik provinilých unikne? Kdyby byla možná statistika viníků — kolik procent připadne na ty usvědčené a ztrestané? Zdá se mi, že zdrcující většina hříšníků je mezi těmi líceměrnými ctnostníky, kteří až do poslední hodinky zachovali zdání neporušenosti. A je-li tomu tak — není třeba trochu zmírnit zamračený soud nad hrstkou postižených společníků v hříchu? Ostatně i pojem hříchu je nesnadný. Kdo dosáhne kořenů, ze kterých vyklíčil »hřích« — kdo určí spravedlivě a nesporně, na čí vrub spadá? —

Nároku na vdovský důchod nemá žena výlučně svou vinou rozvedená. Nemá ho ani žena svou vinou rozloučená ale ani žena rozloučená vinou oboustrannou. (§ 26.) V těchto případech to, co bylo do pensijního fondu nastřádáno, prostě propadá. Vdovské pense nemá nikdo.

Vstoupí-li však muž po rozluce do nového manželství, ztrácí všechny pensijní nároky žena rozloučená vlastní vinou nebo i vinou oboustrannou — ve prospěch vdovy. Vdova dostane celou pensi — i tehdy, když žila s pojištěncem třeba jen šest měsíců a její předchůdkyně pětadvacet let. Proč? Protože bylo manželství rozloučeno snad i jen oboustrannou vinou.

Toto ustanovení způsobí, že při rozlukách bude úporně bojováno o důkaz alespoň viny oboustranné. A tento důkaz podat bude často, příliš často snadná věc. Nevěřím, že je možno lidi rozdělit na »hodné a zlé«. V krizi manželství je pravidlem vina oboustranná. Vzájemná vina se dá i vyprovokovat. V povaze každého člověka se

najde »locus minoris resistentiae«. Kdo pozná tu slabou stránku odpůrce, dovede jej vyprovokovat k přenáhlení — a k oboustranné vině. Znám případ, kdy žena odešla z manželství přímo do sanatoria, aby se léčila po opětovaných prudkých otřesech nervových. Soud zamítl povolení odděleného bydlení podle posl. věty § 107, protože neshledal »ohrožení« (života nebo zdraví). A že se vzdálila před rozvodem a nevrátila se na vyzvání manželovo — byla tu vina oboustranná. Ale vypočítávatí takové možnosti a případy vedlo by do nekonečna.

Zaslechl jsem, že při počátečných úvahách o obdobném zákoně pro veřejné zaměstnance, má být nárok rozloučené ženy zmařen i tehdy, když dobrovolný rozvod byl přeměněn na rozluku, i při rozlukách souhlasných pro nepřekonatelný odpor. Proč? Protože tu není rozhodnutí o vině — a kdož ví, třeba je přece jen vina na straně ženy. A tak náš farizej soudí: ať raději třeptá nevinné, než aby se mezi nimi svezla vinná. Ale to jsou úvahy předchozí — snad zdravý rozum zvítězí.

V boji proti nešťastným »viníkům« přichází na pomoc i nejvyšší soud. Nehodlám zde podrobiti úplnému rozboru rozhodnutí ze dne 22. X. 1927 Sb. č. 7439. Jde mi jen o zásadu. K tomu cíli je dobře zamyslet se trochu nad rozdílem mezi § 16 a § 17 zákona ze dne 22. V. 1919 č. 320 Sb. zák. a nař.

Nejde tu o skryté odstíny, vyžadující zvláštního právníckého důmyslu. Věc je tuším velmi jasná. § 15 praví: »Bylo-li manželství soudně rozvedeno, může každý manžel, nechce-li žalovati o rozluku z jiného důvodu v § 13 uvedeného, žádati za rozluku pro nepřekonatelný odpor«.

Taková žádost je možná po roce od rozvodu (ať dobrovolného nebo nedobrovolného). Ale žadatel musí dokázati: 1. — že manželství bylo právoplatně rozvedeno, 2. — že od té doby uplynul rok, 3. — že manželé po tu dobu neobnovili manželského společenství, 4. — že mezi nimi jest nepřekonatelný odpor (jako v případě § 13 i). Žádají-li o to po třech letech, není třeba důkazu, uvedeného pod. č. 4. Jde-li o manželství rozvedené přede dnem, kdy novela vešla v působnost, není třeba ani souhlasu druhého manžela. To je vše.

Naproti tomu v § 17 jde o věc naprosto, od základu a ve všech směrech jinou. Manželství bylo rozvedeno rozsudkem, a to z důvodu, který stačil na rozluku podle § 13 a—h. Ustanovení § 17 chce jednak vítěznému manželé ušetřiti nesmyslnou námahu a útraty nového provádění důkazů, které byly provedeny ve sporu o rozvod — a proto připouští rozluku na základě takového právoplatného rozsudku rozvodového, který mohl býti rozsudkem rozlukovým, kdyby byla bývala podána hned žaloba na rozluku. Je tedy důvod rozluky identický s důvodem předchozího rozvodu, a v usnesení musí býti i výrok o vině, který je podstatným kusem rozsudku.

Toto ustanovení chce pomoci i tomu, kdo ve sporu o rozvod prohrál, aby mohl zákonitě upravit své poměry t. j., aby nemusil žít v konkubinátě a ploditi nemanželské děti, aby jeho žena a děti měly zákonné dědičné právo po něm a on po nich, aby měla tato žena nároky pensijní, aby byla i společensky chráněna před úhonou pouhé souložnice — a aby všechny tyto dalekosáhlé věci nespočívaly v rukou rozvodového vítěze, který by jinak mohl bez konce prováděti osobní mstu nebo vydírání. Ale tak daleko nemohl jíti zákon, aby

tomu, kdo zavinil rozvod, při rozluce prominul vinu. I zde se manželství rozlučuje na základě rozvodového rozsudku a do usnesení přejímá se výrok o vině. Je tedy jasno:

Při rozluce podle § 16 je důvodem nepřekonatelný odpor a nic více.

Při rozluce podle § 17 je důvod identický s důvodem rozvodu.

Při rozluce podle § 16 je proto výrok o vině logicky a věcně nemožný.

Při rozluce podle § 17 je samozřejmý a zákonem výslovně soudu uložen.

Ale nejvyšší soud argumentuje: »I když se na základě rozsudku povolujícího vinu jednoho manžela žádá za rozluhu podle § 16 (a nikoli 17) zák. rozl., jsou tu tytéž důvody pro to, by se výrok o vině převzal do usnesení rozluhu vyslovujícího, jako v § 17 z. rozl., a proto ustanovení tohoto § o převzetí výroku o vině dlužno užítí v případě § 16 obdobně (!). — — — K tomu dlužno nejen odkázati na návrh první stížnosti — — — ale hlavně na předpis § 17 rozl. zák., kde převzetí výroku o vině do povolení rozluhy předepsáno jest kategoricky, takže musí soud výrok ten převzít ex offio a nečekati teprv na návrh, takže když v tomto případě tohoto předpisu užítí jest obdobně, musí ho užito býti rovněž ex offio a výrok nižších stolic býti tedy doplněn, jakmile věc k stolici dostala se přípustným a včas podaným opravným prostředkem«.

Nemusím podotýkat, že analogické užítí ustanovení § 17 o vině na § 16 je logicky naprosto zvráceno a přiči se všem základním zásadám interpretačním. Vzhledem k § 19 novely manželské bude ve mnohých případech tato směrnice nejvyššího soudu neškodná. Ale uvážíme-li toto rozhodnutí ve vztahu k zákonu pensijnímu, kterým se zde zabývám, vidíme v perspektivě celé pole škod, které může způsobiti nesprávný výklad zákona — stane-li se vzorem pro praxi nižších instancí. Pro nic a za nic, nesprávnou a nemožnou analogií, hřešící proti jasnému obsahu zákona, může býti řadě rozloučených žen zkonfiskován nárok na pensii, trpce vyslouženou, a získanou i těžce pocitěnými úsporami, které po léta byly sráženy s platu (ať formálně nebo skrytě — docházejíce výrazu ve výši mužova služného). Nebylo by lépe vynechat z pensijních zákonů zmínku o vině — nebo aspoň o spoluvině na krizi manželství? Nemohla by konečně spravedlnost, doplněná soucitem zvítězit nad chmurnou přísností etnostníků?

Snad tu spolurozhoduje zřetel ke druhé ženě. Ale ta zpravidla přichází do lepších poměrů, protože muž má začátky své dráhy za sebou. Poskytuje se jí poměrná část pense podle toho, jak dlouho bude v manželství. Vdávajíc se, ví co jí v otázce pense čeká a musí s tím počítat (prvá žena při sňatku věřila v doživotní trvání manželství a sotva myslila na účinky rozvodu a rozluky). A konečně: proč má peněžně získat následkem neštěstí své předchůdkyně — že prohrála spor rozvodový nebo rozlukový?

Pensijní zákon pro veřejné zaměstnance musí i tyto věci rozřešit. Bude to těžký úkol — ale záslužný. Velká radost by byla z toho, kdyby nad dnešní zákon pokročil kupředu — velký smutek, ustoupí-li s dobytých posic dozadu.

Dr. H. Patsch:

Čsl. judikatura ve věcech finančních vzhledem k společnostem s r. o.

Materialie:

§ 115, zák. o spol. s r. o.
ze dne 6. března 1906 č. 58 ř. z.: odstavec I.

Společnosti, jejichž základní kapitál činí nejvýše 1.000.000 Kč, jsou podrobeny všeobecné dani výdělkové. Společnosti s kapitálem více než 1.000.000 Kč jsou podrobeny zdanění jako akciové společnosti (II. h.) s výjimkami dle odstavce IV.

Základní kapitál obsahuje veškerý v podniku trvale na zisk uložený kapitál, zejména kmenový kapitál ve společenské smlouvě ustanovený, vypůjčené kapitály na prioritní obligace neb jiné díle dlužní úpisy nebo na hypotekární zjištění, jakož i kapitál od společníků kromě kmenového vkladu k obchodování trvale věnovaný. Odstavec IV. — změny proti zdanění akciových společností:

1. Dary osobám k společnosti nenáležícím smějí býti odečteny při výpočtu rozvahových přebytků. Naproti tomu bezplatná věnování společníkům neb členům jejich rodiny, jakož i taková věnování, která se učiní společníkům samým za jejich činnost při provozování obchodu společnosti, nesmějí zkracovati berní základ, pokud se týče buďte do něho započteny.
2. Zaplacené úroky z kapitálů, na hypotekární zjištění, avšak nikoli na prioritní obligace nebo na jiné dlužní úpisy díle vypůjčených, činí u společnosti s omezeným ručením přípustnou položku srážkovou. Avšak do berního základu buďte započteny ty obnosy, kterých se upotřebí k zúrokování kapitálů, společníky samými v jakékoli formě zapůjčených, pokud jsou částmi základního kapitálu (odstavec I. alinea 2).
3. Do berního základu nebudíž pojat obnos, kterého bylo upotřebeno z provozovacích výsledků obchodního roku, aby byla uhrazena ztráta podle ustanovení zákona o daních osobních vypočtená, v obchodním roku rozvahový rok bezprostředně předcházejícím vzniklá.

Zákonem ze dne 15. dubna 1920 č. 271 Sb. z. zrušeny §§ 115. a 116. zák. ustanoveno, že pro zdanění společností s r. o. platí počínajíc berním rokem 1920 tytéž zásady, podle nichž se zdaňují společnosti akciové, při čemž ukládacím kapitálem pro výpočet 1% základní sazby rozumí se splacený kmenový kapitál s příplatky podle § 72. a nezaplacený dluh z prioritních obligací.

Zdaňovány jsou tedy od té doby společnosti základem 10% sazbou.

Zákon ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z.

§ 93. odstavec 1.

Ryzím výtěžkem jsou, s výhradou ustanovení §§ 94. až 99., rozvahové přebytky bez rozdílu, zda rozdělují se jako úroky, dividendy, tantiémy nebo pod jakýmkoli jiným jménem nebo jakoukoli výměrou, zda ukládají se do fondů rezervních, zda přenášejí se na účet příští nebo zdali upotřebí se jich způsobem jiným.